

LA PREGÀRIA AMB EL SENTIMENT D'UNA PRESÈNCIA

Ferran Manresa, sj.

Liminar

El trobament

Conduïts per l'Esperit

El discerniment

Llibertat en l'Esperança

LIMINAR

“... l’amor de Déu ha estat vessat en els nostres cors per l’Esperit Sant que ens fou donat” (Rm 5,5)

‘...- el vent bufa on vol: sents la seva remor. però no saps d’on ve ni on va- (Jo 3,8)

... però l’Esperit Sant, que el Pare enviarà en nom meu, us ensenyarà totes les coses i us farà recordar tot el que us he dit” (Jo 14,26)

“... Tots nosaltres, que amb el rostre descobert contemplem en un mirall la glòria del Senyor, ens anem transformant en aquesta mateixa imatge, passant d’una glòria a una nova glòria, com per l’acció del Senyor, que és l’Esperit” (II Cor 3.18)

.... Sabem prou bé que tota la creació gemega i pateix dolors de part fins ara. I dins nostre, tot anhelant la gràcia de la filiació: la redempció del nostre cos... Igualment l’Esperit també ajuda la nostra feblesa: perquè nosaltres no sabem què hem de demanar per pregar com cal. però el mateix Esperit intercedeix amb gemecs inefables “ (Rm 8,22-23.26)

“... Viviu sempre contents, pregueu sense parar, doneu gràcies en tota ocasió, que això és el que Déu vol de nosaltres en Crist Jesús. No extingiu els dons de l’Esperit, no menyspreu la gràcia de la profecia. Examineu-ho tot i retingueu el que és bo” (1 Tes 5, 16,21)

Pregar és anar aprenent a introduir-nos en el cor del món per tal de descobrir-hi la presència del Senyor i deixar-se portar pel seu amor apassionat vers als que hi viuen. Aquest progressiu aprenentatge brota d’un “trobament” o “situació de revelació” en la qual l’acció conscienciada de la presència de l’Esperit (“aparició”) i el poder del seu amor va generant en nosaltres un moviment de transformació (“cultivat” per l’oració de contemplació) i un moviment de comunió (“cultivat” per l’oració de discerniment).

Per l’oració de contemplació anem aprenent a obrir en el nostre cor espais per a una “nova llibertat”, modelats segons la vida i la persona de Jesús, i per l’oració de discerniment anem aprenent de quina manera, en quin lloc, fins a quin punt hem de situar-nos en el món per tal d’anar-nos convertint cada cop més en ferment de reconciliació entre els homes. Deixant-nos portar per aquest doble moviment és com esdevenim progressivament “arrelats” en el Senyor, a l’ensens que “desplaçats” vers els altres, i aprenem a través de “mocions” i “signes” de la presència i de l’amor apassionat del Senyor, dins nostre i en el món, a “reflectir, com en un mirall la glòria del Senyor”. Les mocions, superant les nostres resistències, ens ensenyen gradualment a interpretar els signes; els quals, transcendint la mera constatació dels “fets”, ens ensenyen a deixar-nos portar per l’amor del Senyor, que se’ns fa present a través dels signes.

El punt d’arribada de tot aquest aprenentatge és l’exercici esperançat de “viure en el món la presència de l’Esperit des del seu apassionat amor per aquells que hi viuen”. Dit d’una altra manera: viure com a “contemplatius en l’acció”.

Quan preguem, evoquem i invoquem. Evocant, recordem amb agraïment aquells signes de la presència del Senyor -invisible, però actuant- que ens acompanya agombolant-nos, tant en la solitud com en la fraternitat. I invocant, anticipem esperançadament aquella presència del Senyor que va venint a la nostra vida tant en l'espera com en l'entrega.

Recordar "ens afaiçona", desfent-nos unes vegades i refent-nos al seu torn; i anticipar "ens torna ofrena", lliurant-nos en certs moments i reservant-nos en altres. Pregant, doncs, és com allarguem vers el passat el nostre ésser i el prolonguem vers l'esdevenidor. En aquest doble moviment tot ell se'ns converteix en gratitud i ofrena.

EL TROBAMENT

“Mira, sóc a la porta i truco, si algú escolta la meua veu i obre la porta...” (Ap 3,20)

Inici d'un aprenentatge

La nostra història en el món és una història ambigua, feta de “temptacions” (vacil·lacions, ensopecs, infidelitats, tenebres...) i d’“aparicions” (reptes, oportunitats, assoliments, canvis...). Aquesta ambigüitat únicament s’aclareix -i mai no del tot- a partir del “trobament” amb Aquell que amb la seva presència -des del passat i vers l’esdevenidor- ens agombola, ens atreu i ens orienta al llarg del nostre camí. Aquest “trobament” -que no s’esdevé en el buit, sinó en un context històric, dins el batec de la vida ordinària- no té per què succeir una sola vegada a la vida, i és difícil d’oblidar.

El “trobament” pot ocórrer d’una manera totalment inesperada, sense que s’hagi pogut prevenir ni calcular, sense cap senyal que hagi permès d’anticipar-lo. Quan succeeix així, irrompent transformadorament dins nostre, manifesta la seva “iniciativa”, el seu caràcter gratuït. Però pot ocórrer també -i és més freqüent- en forma d’un “llarg procés”, tan llarg que poques vegades -mentre anem descabdellant la nostra història- tenim consciència que arribi a un terme concret. En qualsevol cas, el “trobament” tan sols és l’inici d’un aprenentatge a viure, sentir, decidir d’una altra manera”, i així, de passar del reconeixement d’aquella Presència, que ens ha sortit a l’encontre amb inesperada intensitat, a l’entrega confiada a Aquell la presència del qual és solament la seva “esquena”. Aquest “trobament” ens condueix no pas al més enllà de la nostra història, sinó vers aquells llocs de la història on Aquell que ens havia sortit al pas “brilla per la seva absència”. Si ens deixem portar per la força d’aquest trobament, a poc a poc anem passant de ser “amb” els altres a ser “per als” altres, i anem aprenent (aprendre és sempre “anar-se transformant”) a reconèixer i acollir la Presència d’Aquell que sempre està venint en els rostres humiliats dels qui, en la seva vida, “El que està venint” brilla per la seva absència (oració de contemplació), i anem aprenent a encaminar la nostra vida endavant, en confrontació, en reciprocitat i en diàleg amb la seva Presència, deixant-nos portar pel seu apassionat amor per aquells que viuen en el món (oració de discerniment).

Què passa per dintre en tal trobament?

No és fàcil -i tal vegada no és possible- descriure realitat del que s’esdevé “per dintre” en el citat trobament o situació. De totes maneres ens hi podem aproximar, com a la “font” de la qual brolla l’oració.

Una “bretxa” en la nostra vida

Totes les situacions de revelació ens afecten integralment: ens sentim concernits per ells, no sols interiorment, sinó fins i tot en les nostres relacions socials, en relació amb les coses; en la total orientació de la nostra vida. Si hi prestem atenció, a poc a poc ens anem adonant que tal situació de revelació “ha obert una bretxa a la nostra vida”: sentim com va arribant el pas de l’Esperit del Senyor en aquells racons de nosaltres mateixos als quals personalment a penes tenim accés i, tanmateix, ens hi juguem el sentit de la vida. Dins el curs ordinari de la nostra existència ha succeït quelcom que ens invita a canviar de rumb. Generalment, en la vida de cada dia, prenem consciència de com l’anem vivint, del per què i amb qui la vivim, etc. La “bretxa” oberta per la situació de revelació ens invita a canviar les respostes que ordinàriament donàvem a tals preguntes i, així, deixant-nos portar per la confiança que inicialment ens inspira, som orientats i atrets a encaminar els nostres passos futurs per sendes que no tan sols a nosaltres ens fan més humans, sinó que ajuden els altres a recórrer els seus camins d’una manera més humana i humanitzadora. S’obre un “abans” i un “després”.

La nostra primera reacció: la perplexitat

La nostra primera reacció davant d’aquesta situació sol ser la perplexitat, tota ella feta de sentiments contraposats: per una banda, sentim un cert vertigen davant les noves possibilitats o camins que se’ns obren, perquè no sabem a on ens conduiran; per l’altra, sentim confiança, ja que no deixem de sentir certa atracció per seguir-ne algun: sentim, encara, impotència i a la vegada una força que no acabem de saber d’on prové. En una paraula: sentim multiplicats els límits de la nostra finitud ensems que som “cridats” a superar-los. Vivim l’aspiració de canviar, i alhora, un coneixement més gran de la nostra indigència. Sentim interiorment que “seguir” el camí que se’ns obre és una follia per a la raó i un escàndol d’imaginar-ho. Ens sentim inquietos. Sentim que deixar-nos conduir pel que se’ns ha “aparegut” com un oferiment no és una possibilitat que estigui a les nostres mans. La situació de revelació no ens preserva, per tant, ni de la nostra finitud, ni ens redueix a ella, sinó que ens presenta una proposta del Senyor per tal de viure la nostra pròpia situació: limitada, però oberta.

La situació de revelació, doncs, pot generar en nosaltres o una disposició de desconcert (de solitud, de temor, d’obscuritat) o una disposició de confiança (de llum, d’acció de gràcies, etc.). Per un costat, ens sentim “tretts” -baldament sigui per instant- de l’ambigüitat pròpia de la nostra vida ordinària, de la qual ens sentim com preservats, com si estiguéssim dotats per a superar-la: ens sentim “re-creats”. I per l’altra, ens adonem que la situació de revelació viscuda inclou una transició (anem passant del temor a la gratitud, de la inseguretat a la fermesa, de la solitud a la companyia, de la preocupació a la pau; i això, en els dos sentits) i també inclou unes simultaneïtats (entre aquestes disposicions, que, en si mateixes, són oposades).

Una oferta (una proposta) a la nostra vida: “hi ha quelcom més que...”

La situació de revelació provoca encara en nosaltres el fet de sentir-nos com “amençats”: tot el que havíem viscut fins aquell moment com a clar i segur, com l’únic possible, ja no se’ns presenta així. Ens adonem que som invitats a viure la nostra vida d’una manera més desinteressada, més deseixida, com a resposta a una invitació: és la tasca que deriva d’un do rebut i acollit, quelcom rebut per lliurar-ho ben aconpleert. Qui viu la tal situació de revelació és conscient que la seva vida ordinària -el curs de la qual continua endavant amb tots els seus afanys i contradiccions- tindrà “més sentit” si es deixa conduir per la invitació entrevista; experimenta que la seva consciència ordinària -que continuarà enfrontant-se amb els problemes de la vida- esdevé més profunda i ampliada: “hi ha quelcom més a acollir”, “hi ha quelcom més per què lluitar”. Breument: la nostra consciència ordinària es troba “implicada en el misteri d’Aquell que, tot i ser ocult, s’ha manifestat una mica més”. No som capaços d’expressar-lo, però ja no podem prescindir d’Ell. No sabem qui és, però sentim la seva presència. No sabem cap a on encaminarem els nostres passos, però presentim que -anem on anem- “no ens faltarà”.

Viure a dos nivells

Si ens deixem conduir una mica més enllà, aviat ens adonem que la situació de revelació ens orienta vers Algú que no es confon amb les realitats de la vida que portem entre mans. En el fons aprenem o tornem a aprendre que aquest Algú la presència del qual hem viscut intensificada en la situació de revelació, és Algú personal, diferent de qualsevol altra realitat de la vida, que ens abraça integralment transformant-nos, sense el qual ja no podem viure, i al qual no podem nomenar. Allò que se’ns imposa -quan arribem a aquesta convicció-, no és tant el desconcert en què possiblement hem quedat submergits, sinó la presència d’Aquell que ens ha visitat.

Com a conseqüència de tot això, el qui ha viscut la situació de revelació es troba enfront de dos nivells distints de la realitat. Per una banda, la realitat de la seva vida ordinària i comuna, i per l’altra, la presència d’Aquell que no pertany, tanmateix, a la vida ordinària ni s’hi confon, però que des d’ella ens crida. Aquesta “dualitat” aparent és viscuda en un clar-obscur difícil de negar: anem sentint una certesa, una fermesa que a poc a poc ens va arrelant en aquella Presència, però anem sentint també que una insuperable obscuritat ens envolta.

Els solcs de l’Esperit

Com podríem resumir “els solcs” que deixa el pas de l’Esperit del Senyor quan -sobtadament o progressiva, mansament o bé en combat - ens surt a l’encontre en una “situació de revelació”?

La missió

En la situació de revelació se’ns ha fet present, amb sorprenent intensitat, l’Esperit del Senyor. Aviat ens adonem que aquesta “aparició” és el fonament o el punt de partença d’una tasca o “missió”. I que aquesta tasca o missió és el desenrotllament històric de l’“aparició”, que ha obert la nostra vida al seu aconpleiment. És així com la nostra existència es pot anar convertint en el “pas” de l’Esperit vers els altres a través nostre. Aquest pas és el que ens va convertint paulatinament de ser “amb” els altres a ser “per als altres”. Un pas dur, difícil i llarg: és un procés de “comunió progresiva”. Procés que té lloc en el treball de l’Esperit dins

nostre, tot ell fet d'invitacions" i de "gemecs". D'aquesta manera el do, particularment rebut, es va transformant en obra comunicada. Un pas nostre –potser viscut resignadament i amb indiferència- es va convertint en un futur tot ell orientat a la reconciliació (la "pau"): allò que era lluny es fa proper. A poc a poc anem essent introduïts –sota el guiatge de l'Esperit- en l'espai dissenyat per la creu de Jesucrist: un espai sense fronteres que es va obrint tot fent camí: és l'espai de la "missió". Aquell espai en el qual som invitats una i altra vegada a "deixar-ho tot" per anar construint la pau.

Anar penetrant en la densitat de la vida

El que hem anomenat "aparició" no té res d'estrany: no succeeix d'una manera immediata ni màgica. No es tracta de la manifestació d'Algú que s'amaga entre les coses de la vida i del món, ni és tampoc un producte de la nostra imaginació pietosa. El camí per a copsar la presència del Senyor més aviat consisteix a penetrar lentament en la densitat de les coses tangibles i històriques perquè, per contrast i en confrontació, "aparegui" -brillant per la seva presència o gemint per la seva absència l'Esperit d'Aquell que tan sols és abastable en la mesura que transfigura les coses que tractem i els esdeveniments que vivim.

I això cal fer-ho de tal manera que les coses que tractem i els esdeveniments que vivim perdin, per una part, el seu caràcter absolut, però per una altra, que es revesteixin d'un caràcter "sacramental". Aquesta és la raó per la qual el "Càntic Espiritual", p.e., o el "Càntic de les criatures" testimonien no solament els "ulls nous" d'aquells que han "vist" el món d'aquesta manera, sinó també la veritat última de les coses del món i dels esdeveniments de la història, descoberta en una situació de revelació. Aquesta situació desperta en nosaltres -en una paraula- una nova capacitat de "sintonia" amb el món i amb la història en virtut de la qual som preservats tant de l'evasió com de la il·lusió.

Un doble moviment

L' itinerari humà que s'inicia en l'experiència viscuda en una situació de revelació pot descriure's com un doble moviment. Per una banda, un moviment de "consagració": a poc a poc esdevenim transformats des de les nostres arrels. No solament en la nostra interioritat, sinó també exteriorment. No solament en les nostres relacions amb Déu, sinó també en les nostres relacions socials. No solament en el nostre esperit, sinó també en el nostre cos. L'"efusió de l'Esperit" sobre nosaltres va polaritzant-nos més i més entorn dels "gemecs de l'Esperit" en la creació. D'aquesta manera és com el nostre ésser personal va creixent en la mesura del seu despullament ("consagració"). D'altra banda, un moviment de "comunió": a poc a poc ens sentim enviats en aquells llocs en els quals -per contrast- l'Esperit viu "gemint", presoner i tenallat. Els "ulls nous", des dels quals mirem les coses del món i els esdeveniments de la història, són els que reconeixen en ells mateixos aquests "gemecs". És així com la nostra història personal va eixamplant-se per la donació i el servei ("comunió").

La font d'on brolla l'oració

El "trobatment" es converteix en una remor silenciosa que bleixa dins el cor i acompanya la nostra vida "amb el sentiment de la Presència". Ens obre els "ulls nous" davant els quals la

realitat se'ns manifesta en una veritat oculta: la veiem més honradament, actuem sobre ella amb més misericòrdia, ens hi situem enfront amb més fidelitat. Descubrim -en una paraula- que, des de dins i des de més enllà de nosaltres, som "sostinguts" per la presència invisible, però actuant d'Aquell que, desposseint-nos, fa créixer el nostre ser; revelant-se al nostre esperit, il·lumina el nostre pensament; oferint-se al nostre voler, amolla la nostra decisió i, ocultant-se als nostres ulls, dilata la nostra capacitat d'estimar en forma d'esperança.

Aquesta remor silenciosa que acompanya la nostra vida al llarg i a l'ample dels nostres dies, la podem anomenar "oració fonamental" (el sòl nutrici del qual s'alimenta qualsevol forma d'oració explícita que poguem practicar). Aquesta "oració fonamental" ens situa, enmig dels homes, a mig camí entre la dominació de què som objecte per part dels nostres sentits i l'esplendor enlluernadora de la veritat. Ens situa, però d'una "forma nova", en l'ambigüitat de la vida.

És possible que el lector s'hagi anat fent una sèrie de preguntes: no serà efecte, tot això, més aviat del fruit de l'oració que no quelcom anticipat en la situació de revelació?; no és possible que l'oració explícita sigui redundància? ¿I no es pot concloure, com a resultat, que l'oració és una cosa supèrflua o exclusiva de persones que especialment hi són "cridades"?

No podem "separar" - si no és artificialment- l'"oració fonamental" i la pràctica viva de l'oració explícita. Ja hem accentuat de diverses maneres el caràcter "germinal" del tema que tractem. Tota aquesta descripció es compleix en la situació de revelació "anticipadament", i és per això que, si volem viure-ho realment, ho posem en joc a l'hora de la pregària. Entre "oració fonamental" i "pràctica de l'oració" hi ha una relació recíproca: la primera "cria" la segona, que al seu torn, "referma" l'anterior. "L'oració fonamental" sense la "praxi de l'oració" va afeblint-se a poc a poc; i la "praxi de l'oració" sense aquest sentiment íntim de no estar sols, va a poc a poc ritualitzant-se. La "continuïtat viva" de l'oració fonamental" no solament s'alimenta en la "discontinuïtat" cronològica del temps que dediquem a la pregària, sinó, per damunt de tot, en la "discontinuïtat" desordenada i imprevisible dels esdeveniments, contingències, estats d'ànim, treballs, relacions...

En fi, tot això ens fa veure que "pregar honradament" és quelcom que supera les nostres forces i les nostres disposicions ordinàries. Que "pregar honradament" és obra de l'Esperit en nosaltres i que a nosaltres ens toca de viure "vigilants" a l'espera del seu pas o de la seva vinguda.

CONDUÏTS PER L'ESPERIT

"Vaig anar, doncs, cap a l'Àngel i li vaig dir que em donés el full. I em diu: Pren-lo i devora'l, i t'amargarà el ventre, però a la boca et serà dolç com la mel" (Ap 10,9)

Al llarg de la nostra vida i venent grans dificultats l'Esperit del Senyor ens va conduint. Ens va treballant amb "plors i sospirs" dintre i fora de nosaltres. Ens va alliberant de les resistències que li oferim i va obrint espais en nosaltres per a una "nova llibertat". Tant és així que a poc a poc, "estant amb ell", anem aprenent a participar en la vida i el treball de Déu en el món.

Per aprendre a deixar-nos portar per l'Esperit cal "aturar-se" de tant en tant. Es a dir, pregar contemplativament. Quan preguem en silenci i en recolliment, no sols anem "sentint la seva veu", sinó, sobretot, anem reconeixent "la seva manera de conduir-nos", la pedagogia que l'Esperit del Senyor usa amb nosaltres.

Jesús, la pedagogia de l'Esperit

La història de Jesús és la que ens manifesta la pedagogia de Déu envers nosaltres. Per això és indispensable la contemplació de la vida i de la història de Jesús. Si ens deixem modelar per la vida i la història de Jesús -sota la inspiració actual del seu Esperit-, s'anirà introduint a poc a poc en el nostre ésser i en el nostre obrar un nou "sentit" ("sensus"), una nova mentalitat sorgida d'una "nova" llibertat.

Ens sorprenem sempre oferint resistències: por, instint de poder, consciència d'autonomia, etc. I això fa impenetrable en el nostre cor. Ens aporta la retenció de la nostra llibertat en una vaga, fosca i oscil·lant indeterminació, el bloqueig davant les dificultats externes que surten al pas de la nostra vida, una miopia creixent enfront de "fil conductor" que unifica i dóna sentit a la nostra vida enmig de la pluralitat i varietat de circumstàncies que ens dispersen, etc.

Enfront d'aquesta realitat, la contemplació de la vida i la història de Jesús i el lliurament personal a la transformació per l'Esperit que treballa i viu actualment en el món, criden a l'exercici del discerniment. Perquè aquest discerniment, sempre necessari, no esdevingui un simple exercici "puntual" de reflexió prudencial, cal comptar amb un "horitzó". Aquest "horitzó" -que no sempre habita en nosaltres amb suficient força i claredat és la vida i la història de Jesús, ara actualitzades per la força del seu Esperit. Cal deixar a poc a poc que aquest "horitzó" es vagi formant en nosaltres, anar-lo "sentint i assaborint" paulatinament com a nostre, anar "sentint i assaborint" que no sols és un passat sinó que actua en el present, anar "sentint i assaborint" que deixar-nos transformar dóna sentit a la nostra vida; tot això és fruit de l'oració contemplativa.

Alguns punts entorn de l'oració contemplativa

A continuació desenvoluparem alguns punts que creiem més importants, entorn de la vida contemplativa.

La mirada centrada en Jesús

L'oració contemplativa centra la mirada en Jesús i la seva història amb nosaltres i per a nosaltres, ja que tota ella és la pedagogia de l'Esperit que va ensenyant-nos -ara!- a polaritzar tota la nostra vida entorn del Pare i a viure per als altres (Regne).

Aquesta "atenció" contemplativa és doble: per una banda, la mirada es fixa atentament en la història de Jesús, i per l'altra, el cor es va obrint al misteri que aquesta història -a la qual tenim accés a través de les narracions testimonials del Nou Testament- conté i en la qual se'ns revela i se'ns amaga. És en aquest misteri on, simultàniament i a poc a poc, anem essent introduïts per la força de l'Esperit, que és igualment qui conduí aquella història. En la mesura que anem contemplant la història de Jesús, anem obrint el cor al misteri i anem aprenent a deixar-nos transformar per ell. Perquè la història de Jesús és, en si mateixa, la revelació dels camins de Déu envers nosaltres i la revelació dels nostres envers Ell.

Anar penetrant el misteri

Ens trobem, i no com a simples espectadors, davant Jesús, el Crist, la "misteriosa figura històrica" de la nostra llibertat. La narració evangèlica és el lloc en què la història es converteix en misteri, i la contemplació de la història narrada és l'acció per la qual l'anem penetrant si ens deixem portar per la força de l'Esperit, que l'actualitza i ens l'obre. Així és com podem anar "escoltant la seva veu" i "obrint els ulls" per acollir un "sentit" -sempre inescapable- que ens ofereix per l'Esperit, el qual, a través de la història narrada i contemplada, ens va transformant. Descobrir la vida i la història de Jesús, el nostre camí, una "llera" en què puguem anar arrelant i orientant la nostra vida i la nostra història, és l'obra de l'Esperit en l'oració contemplativa.

Una doble dimensió

L'oració contemplativa té, doncs, dues dimensions: per una banda, confrontem la nostra vida i la nostra història amb la vida i la història de Jesús (acció); i per l'altra, descobrint el misteri que en la història de Jesús es conté i se'ns revela, convertim aquesta confrontació en la nostra transformació (passió). No se'ns imposa res, no ocorre res automàticament. És una qüestió de "tacte", d'"escolta", de "veure-hi interiorment", de "sentir i assaborir".

Així és com, suaument, som invitats a recórrer els camins de la nostra vida des dels horitzons de la vida i de la història de Jesús. Hi som invitats per les "mocions", que van donant relleu i actualitat a la vida i la història de Jesús, tant en la història i la vida dels homes com en la història i la vida de cada un de nosaltres. D'aquesta manera anem copsant a poc a poc -si no oferim resistències- com va creixent la nostra llibertat. L'aventura més lliure i alliberadora que podem viure s'inscriu no solament "en referència a" Jesús, sinó en l'"interior mateix" del seu camí. Paulatinament anem passant de "viure davant Déu" a "viure amb Déu", de viure "amb" els homes a viure "per a" ells.

Peregrinar al cor del món

La contemplació de la vida i la història de Jesús a poc a poc es va convertint en una "peregrinació" al cor del món, vers aquells llocs en els quals se'ns revela el Déu "per al" món i el món "per a" Déu. Aquesta peregrinació va discurrir per etapes successives, cada una de les quals no és altra cosa que "una" actualització parcial o anticipació de la totalitat del misteri.

D'una etapa a l'altra, el pelegrí (el contemplatiu) va sentint-se "desplaçat" en la mesura que es deixa convertir en "company" d'Aquell que -havent peregrinat històricament pels camins de Palestina en el passat- continua peregrinant com a "Esperit" pels camins del món en l'actualitat. Fent-se "company", qui contempla la vida i la història de Jesús va aprenent a deixar que neixi en ell una nova manera de viure, va aprenent a "passar" d'una manera de viure centrada en si mateix a una altra, centrada en aquella llibertat que l'Esperit ha anat fent néixer en ell. I tot això es va produint, en aquell que contempla la vida i la història de Jesús, si va "consentint", com Ell, a travessar successives etapes i diferents maneres de morir.

Ara pot "verificar" (fins a cert punt) la veritat de la seva peregrinació contemplativa, ja que no es tractava -per dir-ho d'alguna manera- d'un fi en ella mateixa, sinó de l'aprenentatge per viure la vida no solament "amb" els homes, sinó "per" als homes. Pot verificar (fins a cert punt) si la seva llibertat continua essent abans que tot una "llibertat de..." (pressions, condicionaments, etc.) o una "llibertat per a..." (la reconciliació, el servei, la pau...).

El misteri que es va revelant en la història de Jesús

L'oració contemplativa va peregrinant per l'itinerari de Jesús, tal com hem vist en el Nou Testament. Pot ocórrer que, davant la varietat i pluralitat, davant la discontinuïtat narrativa dels moments o etapes de la història de Jesús, es perdi de vista el nucli que confereix la unitat, el "misteri" que la fa parlar, que la converteix en "paraula per a nosaltres". Quan això succeeix, la contemplació manca de vigor, la nostra sensibilitat queda tan sols afectada en la perifèria. Jesús es converteix en un pur "model" d'humanitat í, com a conseqüència, hem de

recórrer a la nostra "força de voluntat" si pretenem que la contemplació sigui eficaç. Però si els "ulls de la nostra fe" descobreixen en la història de Jesús aquell "misteri" vers el qual es dirigeix la mirada contemplativa, la història de Jesús va "despertant" en la nostra, va formant en la nostra història, va oferint-la -desfent-la i refent-la- el desig de viure la nostra autonomia com a gratitud, i de convertir el nostre instint de poder en entrega servicial.

¿Què és el que va, a poc a poc, revelant-se en aquesta mirada i va introduint-nos -a l'ensem que restaura-nos- en el "misteri" que anima la història de Jesús?

La intimitat filial

Jesús és la fidelitat, la misericòrdia i la justícia de Déu. Com a tal, la seva vida és enterament "ofrena", "gratitud" i "lloança". Dit d'una altra manera: la seva vida revela Déu com a "Pare". Aquest nucli és el que explica els trets propis de la vida de Jesús i, en conseqüència, va modelant la vida de qui contempla la vida de Jesús. És la "intimitat filial" de Jesús amb el seu Pare, la font de la qual Jesús viu i d'on dimana la seva existència, en virtut de la qual realitza la seva missió. D'aquí neixen no sols la seva paraula i el seu poder de fer miracles, sinó també, i per damunt de tot, la plenitud condensada d'aquella paraula seva que després s'anirà vessant en els evangelis. Contemplant Jesús en el cor de la seva existència, és com va adquirint unitat la contemplació dels diversos fets, que no són altra cosa que l'exteriorització d'Ell mateix. Partint, doncs, d'aquesta unitat (exterioritzada tant en els trobaments joiosos de Jesús amb els pobres, malalts i pecadors, com en l'obscuritat de la creu), l'Esperit ens va apropant a la història de Jesús com la realització de la voluntat amorosa del Pare envers nosaltres. I nosaltres l'anem "assaborint" glop a glop.

Si Jesús no hagués viscut una intimitat tan profunda amb el seu Pare, mai no hauria pogut arribar tan lluny en la seva comunió amb nosaltres. Per poder coincidir amb la voluntat amorosa del Pare, va convertir en "eucaristia" tota la seva existència. Ella és el punt de coincidència entre l'absoluta "acció de gràcies" de l'home a Déu i de l'absoluta "entrega" de Déu a l'home. Aquesta relació íntima i global amb Déu es converteix per a nosaltres en "do". Consentint que el Pare faci d'Ell un do per a nosaltres, Jesús ens rep del Pare com a germans en el nostre ser més íntim.

Viure "amb Déu per als homes"

Aquest és el nucli rellevant del sentit de la història de Jesús. La història i la vida de Jesús ens ensenyen en què consisteix de viure "amb Déu per als homes": viure lliurant-se des de la gratitud. Una manera de viure que sens dubte, en les actuals circumstàncies, pot ser enfosquida per la nostra comprensió del món, però que no pot ser legítimament superada.

Jesús és "l'home per als altres" en la mesura que ho exigeix la seva missió. Per això ho és amb totes les conseqüències: "s'asseu a la taula amb publicans i pecadors" (Mt. 9,11). Aquesta missió procedeix del Pare. És més: Ell mateix és la missió. Ell mateix és aquesta Paraula que el Pare ens dirigeix. És amb aquest objectiu que "s'ha buidat i humiliat" (Fil. 2, 7 ss.). De tal manera que en Ell es fa present i es transparenta Déu mateix. L'origen de la comunicació de Déu a nosaltres -oberta en Jesús- descansa en la intimitat que Jesús visqué amb el Pare. Això és el que es reflecteix, p.e., ja als seus dotze anys quan, per obediència al Pare, ni tan sols s'ocupà de prevenir per endavant la seva família; o quan s'abstenia de rebre la seva mare i els seus germans, que venien a visitar-lo; o quan a la creu, "abandonat del Pare", introdueix un dels seus deixebles en la seva esfera, perquè en participi d'una manera amarga i definitiva.

En el cor del món

La meta de la missió de Jesús és introduir-se, amb tot l'amor del Pare, en el cor del món, ple de desamor. Jesús actua introduint en la nostra "totalitat social" (vida matrimonial, vida familiar, amics, sistema religiós, sistema social, etc.) l'amor que Ell mateix viu. Sorgeix així una situació de confrontació, un interviu: el cor de Déu enfront del cor del món. La missió de Jesús viu del caràcter absolut de l'amor del Pare, que expressarà de manera culminant en l'obediència solitària de la creu. És aquí, a la creu, on aquest amor -solidàriament viscut, que obre una bretxa en el cor endurit del món- es converteix en la força que fa possible de viure sempre "dialogant i compartint el perdó".

Breument: per donar el seu amor a tots, Jesús renuncia en la creu a ser estimat. Sense abandonar-ho tot, no és possible una donació total. "Per amor a l'amor del Pare", Jesús està disposat a morir.

Reflectir la glòria del Senyor

Ser cristians significa que en tota situació humana podem i hem de "reflectir la glòria del Senyor" (II Cor 3,18). Rebem la resplendor del seu amor deixant-nos impregnar per ell en l'oració contemplativa. Així és com a poc a poc aprenem i tornem a aprendre.

Prioritat de la paraula

La paraula, que precedeix qualsevol reacció personal nostra, té una prioritat absoluta. Anem aprenent a rebre. Anem aprenent a "escoltar". La recepció o audició pressuposen disponibilitat: aquella actitud que no creu que ja ho sap tot per endavant, que no escolta des de prejudicis. Qualsevol acció cristiana ha de brollar d'una contemplació antecedent. En l'origen de cada funció específica de la vida cristiana s'ha de situar una actitud d'"indiferència" davant de Déu. Oir, contemplar, restar indiferents constitueix la disposició fonamental d'aquella oració que tan sols ho serà autènticament quan descansi o intenti descansar en la resposta incondicional i afirmativa a la voluntat de Déu. Allà on es doni aquesta resposta -àdhuc inconfessadament i oculta- allà es dona també una oració fonamental.

Enviats en missió

La nostra participació en la manera de viure i en la missió de Jesús és possible sempre que ens disposem a rebre i a viure la nostra existència com a missió. No es tracta de disposar la nostra missió actuant pel nostre compte en una pretesa "majoria d'edat", sinó de deixar que la nostra missió ens sigui determinada per Ell. La resposta afirmativa representa aprendre a "morir amb Ell". Però ser enviats pel seu Esperit significa "ressuscitar amb Ell". Una missió, endemés, depèn, a cada fase, d'aquell que envia, és per això que pot ser estructurada d'una manera sempre nova i diversa: així doncs, la disponibilitat immediata ("creure" - "oir" - "guardar" - "callar" - "respondre") mai no pot convertir-se en quelcom passat i oblidat: "pregueu sempre...!" (1a. Tess. 5,17).

Fer saltar els límits de la nostra disponibilitat i de la nostra socialitat pot produir la impressió de fariseisme i de petulància, a no ser que vagi íntimament lligat a la humilitat de la pura fe, la qual confereix credibilitat davant dels altres. "Això no és obra meva, no és amor meu. És l'amor de Déu que m'acosta en Jesús i que, si més no, intento transmetre deixant-me portar pel seu Esperit". Així és com es fa visible la distància inaccessible que separa Aquell que justifica i qualsevol de nosaltres que continua vivint en la viscosa ambigüitat de la seva vida i del seu cor. Tothom que vulgui viure cristianament ha d'haver mort amb Crist. Per això els enviats de Déu vénen sempre del desert. Del desert dels pobles, vers el qual Déu condueix els que són seus a lluitar amb ells cara a cara i a fer-los passar d'un en un sota el seu bàcul.

Conclusió

Aquest és el nucli que dona unitat a la diversitat històrica de la vida de Jesús. És això el que l'oració contemplativa va "absorbint" a poc a poc. Això és el que, tot pregant, aprenem de mica en mica. I això és el que, aprenent-ho, va a poc a poc transformant-nos. Això, doncs, contemplat una vegada i una altra, ens va introduint a poc a poc en el cor del món. És el que ens va ensenyant a créixer, segons una etimologia medieval molt encertada: "creure" significa "donar el cor" (credere = cor-dare); la qual cosa ens va ensenyant a remetre'ns incondicionalment a les mans del Senyor, a acceptar de ser posseïts per Ell en l'escolta obedient i en la docilitat de cor. Creure no és -com pot ocórrer- pretendre signes, sinó oferir-los; és confessar l'amor de Déu, que continua vivint pasqualment entre nosaltres pel seu Esperit, a desgrat de la falta d'evidències; és acceptar de crucificar les pròpies esperances en la creu de Jesús, el Crist, i no crucificar Jesús, el Crist, en la creu de les pròpies esperances.

EL DISCERNIMENT

"...I no us acomodeu pas al model d'aquest món, sinó transformeu-vos per un renovellament de l'esperit a fi de discernir quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, que li és agradable, que és perfecte" (Rm 12,2)

La contemplació de la història de Jesús suscita en nosaltres - ja que tota ella és obra de la plenitud de l'Esperit que en Ell habita- mocions, impulsos, desitjos..., creant de mica en mica en nosaltres orientacions, obertures, disposicions que, en el seu conjunt, són la base no solament d'un exercici pràctic de la nostra llibertat, sinó d'una "nova manera" d'entendre-la i de viure-la.

És per això que l'oració contemplativa ens ofereix la possibilitat real d'un discerniment "conforme amb l'Esperit de Jesús", que, a través de la història i persona de Jesús, ha anat creant en nosaltres espais d'una "nova llibertat". L'oració de discerniment és el procés pel qual anem "encarnant" personalment i social allò que l'Esperit ens ha anat suggerint. De tal manera que, com a tal procés, anem donant "cos històric" a la inspiració de l'Esperit.

El discerniment viu de la contemplació, de l'impuls il·luminador i transformador que s'acull en ella. L'oració de discerniment és aquell procés en el qual "sentim" el "pas de l'Esperit del Senyor" velant en ambigüitat i pel qual l'"aparició" (allò que ha deixat marcat en el nostre cor la vivència de la "situació de revelació" o "trobament" i l'oració contemplativa) es converteix en "missió". Aquesta conversió, de l'aparició en missió, no és quelcom que tingui lloc sense deixar-se afectar pels fets històrics, per les diverses situacions en que, successivament, ens anem trobant. No és una cosa que pugui ser calculada.

A l'hora de la veritat l'oració de discerniment é el "pont" entre l'oració contemplativa i la nostra afectiva vida cristiana. El "pont" el qual anem passant a poc a poc de viure "amb" els altres a viure "per als" altres.

A partir de la nostra ambigüitat

L'ambigüitat pròpia de la nostra vida (que solament s'aclareix a partir del "trobament"), l'aparent dualitat d'aquell que es troba davant dos nivells de la realitat (la realitat de la vida ordinària i comuna i la presència d'Aquell que ens crida), la complexitat de situacions i de sentiments és el que - partint d'una situació de revelació viscuda - dona peu i ens condueix (buscant més llum enmig de l'obscuritat i posant en joc la certesa global que ens ha fet néixer) al "discerniment". "Deliberant" el sentit, el moment i la veritat de la nostra reacció, és a dir, tot discernint, a poc a poc arribem a una decisió que aclareix aquesta ambivalència, i és aleshores quan acollim confiadament la presència sol·licitant de l'Esperit del Senyor, d'Aquell que, enmig dels desconcerts de la vida, ens "ha sortit a l'encontre", "ha trucat a la porta", "ens ha deixat sentir la seva veu".

Aleshores, quan la nostra resposta és positiva, va renaixent en nosaltres la "fe viva", aquella que és inseparable de l'esperança i de l'amor. 'Reconeixem que "ens ha succeït quelcom" i, en aquest cas, transcendim allò que calculadorament havíem programat, anem més enllà del que pensem racionalment, més enllà del que podem tot esforçant-nos. En una paraula: ens abandonem, ens entreguem, confiem!. És així com va naixent en nosaltres germinalment una transformació. Això és el que inicialment albirem, és el que contemplativament i discernida va a poc a poc adquirint forma i concreció'.

Tot això no ocorre en un instant. Es tracta de tot un "procés" que en la situació de revelació solament s'ha anat anunciant o anticipant: se'ns ha ofert. Per això, aquell que es deixa portar per aquest procés se sent invitat a "fer-se càrrec" de tot el que ja en els seus inicis se li ha entregat. Se sent invitat a carregar amb la seva vida (tal com és i tal com serà), però d'una forma diferent: en lloc de carregar-se amb ella des de la preocupació i el temor, se sent invitat a fer-ho des de la sobreabundància, des del goig i des de la gratitud. Aquest procés -així sentit i viscut- va desenvolupant-se a poc a poc en la mesura que anem assumint honestament les coses de la vida tal com vénen, sense escamotejar les seves dificultats, sense defensar-nos davant d'elles, sense projectar-hi els nostres desitjos. Ens sentim invitats a situar-nos més aviat allà on la vida supera la debilitat dels homes. Ens sentim invitats a desemascarar tot allò que dificulta o impedeix als altres de poder viure la "nova llibertat" que -per un instant, si més no- ens ha obert el cor a nosaltres. En la mesura que procedim així, va prenent cos, forma concreta -segons les circumstàncies i possibilitats reals- aquella invitació rebuda. I va arreplantant-se més i més en cada u aquella transformació que inicialment -com una llavor i com una promesa- s'ha operat en nosaltres.

Aquest moviment -de comunió i de transformació- té dues direccions: per un costat es tracta d'anar assumint honradament la vida tal com ve, es tracta d'anar "encarnant en ella més i més" la invitació rebuda. I per l'altre, es tracta d'anar-se deixant transformar -no sense renúncies, no sense contradiccions, no sense obscuritats- per les oposicions que la vida, tal com ve, provoca en el qui es deixa portar per la força encarnatòria de la invitació rebuda.

Aquest doble moviment no acaba mai: no és un moviment tancat sobre si mateix, sinó un procés obert més i més en la mesura que més i més ens deixem portar per ell. La vida entera no acaba de realitzar mai del tot allò que té rebut d'aquella situació de revelació com a anunci i promesa, no aconsegueix mai d'acomplir la veritat -la nostra veritat - que en aquella situació se'ns va "aparèixer". És més, la nostra vida mostrarà una i altra vegada que sempre hi ha una distància insuperable entre "la nostra veritat" i "la nostra realitat". La nostra veritat, aquella que en la situació de revelació se'ns havia entregat, se'ns havia anunciat, se'ns havia ofert... i que nosaltres vam entreveure. La nostra realitat: la que en diferents moments de la vida comprovem una i altra vegada que som.

Hem estat interpel.lats i germinalment transformats; a la vida constatem que no acabem mai de respondre adequadament a tal interpel.lació i que no acabem mai de deixar-nos transformar del tot.

Condicions de possibilitat

L'oració de discerniment té un punt de partença. sense el qual difícilment té lloc un discerniment veritablement evangèlic. Difícilment té res a discernir el qui "ha perdut el món", el que no viu en relació "real" amb ell, el que no es deixa afectar per les seves inquietuds, les seves pressions, els seus impulsos desestabilitzadors, les seves lluites, etc.

Difícilment té res a discernir aquell que no s'ha adonat que instintivament tendeix a defensar-se de la realitat tal com és; aquell que tendeix a ocultar-la als propis ulls, sigui per ignorància, sigui per por o per autosuficiència. Més subtilment encara: aquell que confon allò que passa en el seu interior amb allò que l'urgeix des de fora. Pot ser que aquesta situació -interessadament tranquil·la- no sigui altra cosa que no haver pres nota, des de l'experiència viscuda, que viu permanentment temptat.

Difícilment té res a discernir honradament aquell que ignora el lloc des d'on emprèn el procés de discerniment. Perquè l'esmentat lloc -personal o social- no solament condiciona des del principi la veritat de tot el procés, sinó que també pot tenir la capacitat de manipular-lo o desfigurar-lo, ja que no des de qualsevol lloc personal i social podem viure "per als" altres.

Difícilment té res a discernir el qui es deixa portar per la sensació de la pròpia impotència o bé es deixa colpir per la consciència de la insuperable desproporció que existeix entre allò que el món en realitat és i allò que hauria de ser; el qui, portat per aquesta consciència, sobreviu en la desesperança o en el desencant.

Difícilment té res a discernir aquell que manqui de disponibilitat per a rebre allò que és nou, per a canviar, per a anar-se deixant fer, per a assumir el risc, per a desemascarar-se (tant a si mateix, com respecte a la realitat de l'entorn); aquell que no tingui aquella "enteresa" que ens fa capaços d'anar verificant aquesta disponibilitat; aquella "enteresa" per la qual anem passant a poc a poc d'una "bona consciència suficientment tranquil·la" a una "bona consciència objectiva". Aquest pas no és pas gens fàcil, ja que no es pot donar sense el despullament.

Difícilment té res a discernir el qui no està disposat a remoure tots aquells obstacles -interns i externs- que impedeixen l'exercici d'aquella "nova llibertat" que s'ha anat formant a poc a poc en l'oració contemplativa; i qui no està disposat a promoure la realització pràctica -"tant com sigui possible"- de la inspiració que ens ve de la realitat històrica, viscuda i interpretada per aquells "ulls nous" que l'oració contemplativa ha anat formant en nosaltres.

El temps de l'Esperit

Vivim en el "temps de l'Esperit". L'Esperit és Aquell que, en l'absència de Jesús, ens invita a continuar discernint en la nostra història. En el temps de l'Esperit solament comptem, per a discernir, amb una "llera". No comptem amb lleis exteriors a nosaltres. Som nosaltres, ara, els

qui hem de continuar construint la història, portats per l'Esperit, que no fa altra cosa que "recordar-nos" aquella llera i "ensenyant-nos" a caminar per ella.

Tots sabem que de resultes de la mort i resurrecció de Jesús, s'ha introduït en el món un "poder transformador" (l'anomenem "Esperit") que va treballant la història secretament per dintre, a pesar de la falta d'evidències sensibles. El "Misteri Pasqual" -punt de partença de la introducció en la nostra història d'aquell "poder transformador"- té un caràcter tendencial: aquest caràcter tendencial és el que fa que aquell poder transformador continuï actuant com un "ferment" en el cor del món i de la història.

El nostre camí de discerniment no és altre que "deixar-nos portar" -sense resistències- per aquest caràcter tendencial de la mort i resurrecció de Jesús, actualitzades per l'Esperit, que treballa el cor dels homes i del món, configurant-los pasqualment. En aquest sentit el procés de discerniment és "la confessió viscuda" (el reconeixement) i "la participació pràctica" en aquest procés transformador. D'acord amb això, hi ha una "passivitat" fonamental a la nostra vida, una obediència bàsica, una humilitat radical. I en la mesura que és reconeguda, acceptada i confessada per nosaltres, aquesta "passivitat fonamental" es tradueix en activitat, en tasca de discerniment. Aquesta "passivitat" fonamental és viscuda en l'oració contemplativa. I la seva traducció com a tasca és el que constitueix l'oració de discerniment.

El procés de transformació -iniciat i sostingut per aquell poder transformador que actua en el món i en el nostre cor, a desgrat de la falta d'evidències- ha estat desencadenat per l'Esperit, entregat a nosaltres per la mort de Jesús. Aquest Esperit "ha estat vessat en els nostres cors" (Rm. 5,5) i "gemeix en tota criatura" (Rm. 8,20). Viu "gemint" no sols en tota criatura oprimida, sinó també en nosaltres, que sentim interiorment el desig d'alliberar-lo, no únicament allà on gemeix, sinó inclús en el "clamor impotent" que fa en nosaltres, fent que mirem, descobrim i interpretem, que acompanyem i intentem alliberar l'Esperit que gemeix en tots aquells la vida i el rostre dels quals no són altra cosa que "signes" del fet que en ells l'Esperit està gemint, i és així com ens està cridant. El "gemec de l'Esperit" en nosaltres és una crida a alliberar l'Esperit, que gemeix en els altres.

No sempre acostumem a entendre així el procés de discerniment. En uns casos l'entendem com un "treball purament interior", a favor del qual anem traient obstacles de tot tipus a la nostra disponibilitat personal, sense cap referència a les situacions en què es troben aquells en els quals l'Esperit viu gemint. En altres casos l'acostumem a entendre com una simple "lectura dels signes dels temps", sense fer cap referència a les disposicions personals, que converteixen aquella simple lectura en una transformació personal. En tots dos casos -en els quals ens trobem amb freqüència- no estaria malament que ens preguntéssim per què els nostres discerniments acaben essent o un pura "posada en comú" o una pura "reflexió interiorista".

Alguns trets de l'oració de discerniment

Alguns trets més concrets poden ajudar-nos a clarificar l'oració de discerniment tal com l'hem proposat.

El combat interior

No ens trobem mai en una situació neutral. L'experiència ens diu que en nosaltres es lliura un combat en el qual la nostra llibertat es troba ja sigui atreta per bé (inspirada per "bon esperit") ja sigui seduïda per la inclinació al mal (suggerida pel "mal esperit"). Aquest combat és l'origen de l'obscuritat en què acostumem a viure, de la vacil·lació oscil·lant en què sol moure's la nostra llibertat, de l'opacitat de la nostra mirada a l'hora de reconèixer en els altres la presència gemint de l'Esperit. En una paraula: no som transparents! Hi ha en nosaltres una opacitat fonamental com a resultat d'aquest combat: "ni podem, ni sabem, ni volem...". Confessar o reconèixer aquesta situació és el primer pas per entrar en un procés de discerniment com a subjectes en els quals el procés transformador de l'Esperit també està actuant.

Anar vers on no esperàvem

A mesura que anem vivint, ens anem adonant que en el nostre esperit i en el nostre cos es va dibuixant una "lleï fonamental" cada vegada més interioritzada. El pas permanent -mai no acabat i sempre reiniciat una i altra vegada- que neix en una inspiració sentida, que passa per un reconeixement i que condueix a una creixent compenetració entre aquella inspiració i la nostra resposta. És a dir, a poc a poc ens anem "familiaritzant" - en la mesura que anem efectivament responent amb l'acció de l'Esperit en nosaltres. Aquest pas, tanmateix, i a pesar d'aquesta creixent familiarització, és viscut per nosaltres enmig de vacil·lacions, i és així com ens va conduint "cap a on no esperàvem anar".

L'experiència de la progressiva "familiaritat" amb l'acció de l'Esperit sol anar acompanyada d'una progressiva inclinació a una concreció creixent. Una concreció que sigui "signe" d'un efectiu itinerari a la vida entre la pobresa i la riquesa, l'honor i la humiliació, entre l'èxit i el fracàs, etc. Aquesta inclinació ens planteja la necessitat de decidir i de prendre una posició. De tal manera que el passat o el present no deixin cicatrius incurables que facin disminuir la nostra disponibilitat vers el futur. Aquesta necessitat ens ve suggerida per l'esperança: d'aquesta manera el discerniment no és únicament determinat per un passat a superar o per un present a concretar, sinó sobretot per un futur al qual oferir-se generosament i lúcida.

Desig de més

Aquest impuls d'"encarnació" neix d'un desig de més. De més veritat a la vida, de més solidaritat en les nostres relacions. Un desig que no acaba i que no renuncia a créixer. Un desig que viu de la disponibilitat per a percebre, sempre amb major fidelitat i compenetració, l'Esperit que gemeix en els altres. Un desig, en fi, de major lucidesa i de major comunió, que no anul·len el risc, sinó que més aviat l'acreixen.

Afinar la mirada

La vida ens ha anat ensenyant a adonar-nos de la presència de l'Esperit, vessada en els nostres cors a través de situacions concretes, d'intuïcions, de paraules inesperades, de rostres concrets o desconeguts, etc. Però poques vegades som conscients de la presència de l'Esperit en els nostres cors com si es tractés d'un "estat permanent". Per poder copsar l'Esperit vessat i gemint en el nostre cor i en el dels altres cal "afinar la mirada" al món, despreocupant-nos de nosaltres. I fer-ho de tal manera que, mitjançant una "convergència d'indis", captem una "con-sonància" entre el do de l'Esperit en el nostre cor i el gemec de l'Esperit en el dels altres. No és fàcil de percebre aquesta "con-sonància", perquè, en la majoria dels casos, solem estar "ocupats o distrets". Aquesta "dispersió" és la que una i altra vegada hem d'anar superant per tal de poder parlar de la "veritat" del nostre procés de discerniment.

Caminar "vers dintre" i "vers els altres"

La vida en l'Esperit, per tant, és moviment. I el discerniment és el procés en el qual aquest moviment ens introdueix. No és solament un moviment extern (canvis de qualsevol classe), sinó també i sobretot un moviment "cap a dintre". Moviment que a poc a poc ens va descentrant i desarrelant respecte la situació en què solem trobar-nos habitualment i que ens recentra i arrela entorn de la tasca de comunió o de reconciliació mai no acabada del tot amb els homes i entre els homes. Aquest camí "cap a dintre" és un èxode a través del qual no solament descobrim qui som, sinó "qui som cridats a ser"; no solament descobrim qui són els altres sinó "qui han estat cridats a ser". No és difícil interpretar aquesta itinerància "cap a dintre i cap als altres" com la manera pràctica per la qual participem actualment en el treball de l'Esperit, treball que –en mig de grans diferències, separacions, distàncies i contradiccions- va creant una comunió encara més gran entre els homes.

Criteris per a un sa discerniment

Aquests criteris tan sols podran referir-se a les condicions formals del procés mateix de discerniment. Les decisions o opcions determinades que vagin sorgint d'aquest procés no poden considerar-se vàlides per criteris que es basin en la seva adequació a determinats valors objectivament cristians, sinó que, en última instància, solament podran considerar-se com a vàlides per referència a l'actitud de fons amb la qual entràvem en el procés de discerniment, del qual aquestes decisions són fruit. I quina és l'actitud de fons específicament cristiana que garanteix la sanitat del procés de discerniment i que, efectivament, és guiat pel "bon esperit"? Aquesta actitud és la d'"indiferència": no voler més riquesa que pobresa, vida llarga que vida curta, la salut més que la malaltia, etc. Es a dir, l'actitud d'aquell que no espera sinó més enllà de la mort i, per això, és veritablement lliure per buscar la justícia per damunt de tota ideologia i de tot interès particular no generalitzable. És, doncs, una actitud ancorada en una consciència cristiana que s'ha anat deixant transformar i purificar progressivament.

La idea d'un procés de discerniment cristià, entès i practicat com allò que consisteix a anar traient obstacles subjectius per poder arribar al coneixement d'una veritat objectiva (la

voluntat de Déu) que existeix fora de nosaltres, no respon a un discerniment sa. El discerniment cristià és un procés en el qual aquesta voluntat de Déu es va coneixent en la mesura que es va fent i suposa la confessió o el reconeixement críticament explicitat de no tenir cap criteri extern segur (en el sentit estricte i concret de la paraula) que ens garanteixi la nostra fidelitat a l'Esperit. Suposa l'acceptació conscient de l'obscuritat de la fe i de l'opacitat i ambigüitat de la nostra vida.

En fi, l'oració de discerniment pot ajudar-nos a comprendre més lúcidament tota la nostra vida cristiana com un llarg caminar a través d'un discerniment sense fi, en què el "bon esperit" és el que ens prevé contínuament de caure en la més gran temptació posada pel "mal esperit", la temptació de voler arribar en algun moment a posseir dominadorament el "bon esperit" i de creure en algun moment que ja ens hem alliberat de l'influx del "mal esperit". L'esperança cristiana està en el pol oposat al pecat d'intentar fer de Déu un ídol per poder-lo manejar al nostre aire i, així, sentir-nos segurs. Comprendre, doncs, que el discerniment de la veritat no és per a nosaltres, els cristians, sinó tan sols la veritat del nostre discerniment, de la mateixa manera que el trobament amb Déu en la nostra vida no és altra cosa que la seva recerca incansable.

LLIBERTAT EN LA ESPERANÇA

“portem aquest tresor en vasos de terrissa, perquè quedi ben clar que aquest poder incomparable ve de Déu i no pas de nosaltres...; sempre portant arreu en el cos la mort de Jesús, a fi que també la vida de Jesús es manifesti en el nostre cos” (II Cor 4,7.10).

El procés de discerniment viu de l'esperança. Una esperança que a poc a poc va transformant la nostra llibertat a imatge i semblança d'aquella "font" de llibertat que és do i perdó incansables (el Pare), que se'ns ha manifestat en l'aventura humana de Jesús (el Fill) i que anima i inspira el nostre "record" i la nostra decisió (l'Esperit). Aquesta esperança, segell que ha deixat en nosaltres el Senyor que ens crida, és una esperança que troba les seves arrels en la mort i resurrecció de Jesús, de tal manera que aquesta arrel se'ns ha convertit en la "font" d'un sentit nou per a la vida.

Què li passa a la nostra llibertat quan es deixa portar per la força del Misteri Pasqual? què passa quan deixem que l'Esperit vagi "configurant-nos" en l'esperança? quina idea podem fer-nos de la nostra llibertat com a resultat d'anar acumulant lentament en la memòria viva les experiències viscudes en el nostre camí pasqual? en què consisteix aquesta "nova llibertat en l'esperança" en la qual vivim "des de l'Esperit i per als altres"? quina és la llibertat que posa en joc el qui viu com a "contemplatiu en l'acció"?

La resurrecció de Jesús no és un esdeveniment que clausuri, tanqui o acabi. És un esdeveniment que obre, posa al descobert, s'allarga. Perquè reforça la promesa de Déu tot confirmant-la.

Universalitat de l'esperança

Allò que esperàvem s'ha realitzat en Jesús i, aquesta realització en Jesús, confirma la promesa de Déu. Una confirmació que no s'avé amb la idea que la promesa de Déu deixi ja de ser-ho. La nostra esperança augmenta perquè ha estat confirmada i no anul.lada, sinó que ha crescut. Perquè la resurrecció de Jesús significa que la promesa ara és "per a tots", àdhuc per a aquells qui no viuen de l'esperança en la promesa, sinó que ni tan sols n'han sentit parlar.

La resurrecció de Jesús, doncs, és la font de la universalització de la Promesa del Regne. La nostra esperança, universalitzant-se, s'aprofundeix en la mesura que consentim a viure-la solidàriament amb tots els homes. Si això ens ho prenem seriosament, no podem deixar de reconèixer que el sentit total de la resurrecció de Jesús es troba en el futur: la resurrecció de tots nosaltres "d'entre els morts" -encara no esdevinguda - és el sentit de la resurrecció de Jesús -que ja ha tingut lloc-. El "ja" (ja ocorregut) de la resurrecció de Jesús aguditza -en lloc de debilitar- l'"encara no" de la nostra futura resurrecció, de la reconciliació de tots amb tots, superant l'últim enemic que ens separa a cada u de si mateix i a tots entre tots: la mort.

Gràcies a això podem afirmar que la resurrecció de Jesús, anticipació de la resurrecció de tots, és un "potencial inesgotable d'esperança" que ens anima a viure contra tota esperança, oferint-nos un sentit "encara en suspens" mentre no arribi el Regne de Déu, l'anomenada bíblicament "nova creació". El mateix exercici d'esperar contra tota esperança és el que ens fa conèixer què significa la resurrecció de Jesús, què significa aquella vida en la qual ja no tindrà espai la mort.

Sí aquest és el marc de "la nostra vida en esperança", no és estrany que ens preguntem: com exercir la nostra llibertat en règim d'esperança? com incideix l'esperança, que nia en el cor com a fruit de l'oració contemplativa, en les nostres relacions lliures amb les coses, amb els altres, a la vida? És raonable que ens fem aquestes preguntes perquè sembla que, situada en règim d'esperança, la nostra llibertat no pot acontentar-se ni amb el simple gaudi d'allò que ja posseeix ni purament amb el somni d'allò que se li escapa. Rodejada per la mort -i les seves mil formes anticipades en la història i en la societat, per l'envelliment que va produint en el nostre món, en el nostre cor i en el nostre anhel-, sembla que el nostre camí pasqual vers ella no ha de poder reduir-se ni a repetir ni a crear. Com si entre els dos extrems no acabéssim d'entendre del tot en què consisteix una vida que no sigui ni repetició ni creació, una vida que sigui tota ella la petjada que va deixant en les obres una imaginació que viu d'un record inaudit i d'una confirmada esperança.

Què significa, doncs, llibertat en un règim d'esperança? La llibertat en règim d'esperança no és altra cosa, si s'exercita, que el que dona sentit a la vida dels altres. Perquè la llibertat en règim d'esperança és la que es deixa treballar des d'aquell futur que ens atreu a tots, àdhuc des del més enllà de la mort.

La passió pel que és possible

La llibertat en règim d'esperança viu d'una opció a favor o en contra de la vida. Viu d'una alternativa radical. "Et proposo d'escollir entre la vida i la mort, entre la benedicció i la maledicció. Tu, escull la vida i viuràs, tu i la teva descendència..." (Dt 30, 19-20).

Si intentem expressar què signifiquen aquestes paraules bíbliques juntament amb altres del Nou Testament que parlen en el mateix sentit, podem dir que una llibertat autènticament marcada per l'esperança és aquella que viu de la "passió del que és possible". Aquella llibertat que no viu solament del que creu que és al seu abast ni solament del que és capaç de somniar, sinó del futur. Aquella llibertat que reté el segell de futur que la promesa de Déu, realitzada en Jesucrist, li ha deixat com a empremta.

D'aquesta "passió pel que és possible", brolla una actitud ètica que no viu de la separació entre les coses passatgeres i les que sempre perduren, ni del distanciament respecte a allò que no passa, ni del consentiment sense reserves a l'ordre establert, ni de la creença que el temps actual és l'únic temps de salvació possible (o al contrari). Totes aquestes formes de

consciència ètica refusen de viure en règim d'esperança perquè, junt amb el temor que tota esperança desperta en nosaltres (sobre si es complirà o no), refusa també la commoció que procedeix de l'esperança, sempre rodejada de dilatades esperes o d'imminents realitzacions. Si no es viu la consciència ètica que s'alimenta de l'esperança, es viu "sense esperança i sense temor": actitud freqüent -si més no en l'esfera pública de la nostra vida- quan la nostra llibertat viu en un règim de racionalitat. Així és com acabem sense esperança, en la "saviesa sols del present", aquella saviesa que pretén ser realista, que pretén "atenir-se als fets", que ens envaeix en la mesura que ens va ensenyant a "sospitar de tot", a desmitificar-ho tot, a desil.lusionar-nos de tot.

No es tracta, doncs, de viure de criteris que emanen de la pura constatació del que ja posseïm ni dels que brollen de l'acomodació a la realitat que se'ns imposa. No es tracta de viure ni de la necessitat ni de l'arbitrarietat, sinó d'allò "que és possible". Perquè l'esperança no viu ni de l'una de l'altra, sinó de la solidaritat, sempre possible, malgrat que sempre difícil. En aquest sentit l'esperança viu de la imaginació, que ens permet de copsar el "poder del que és possible" i que supera les cadenes de la racionalitat i les teranyines de l'arbitrarietat, i ens ensinistra a disposar tot el nostre ésser vers allò que és "nou". Per exemple: som lliures per imaginar que és possible la solidaritat allà on fins ara ha dominat l'enemistat? som lliures per imaginar un futur que exigeixi la renúncia d'alguna cosa importat per deixar-nos conduir per la "misteriosa imatge de la nostra llibertat" que a poc a poc hem anat interioritzant en l'oració de contemplació? som lliures per imaginar una justícia que, fins i tot a costa de nosaltres mateixos, produeixi una societat diferent? troba la nostra llibertat un simple somni en aquestes imatges, o l'expressió d'un desig que mobilitza de veritat?

No podem ocultar que, a pesar de la nostra fe, de la nostra esperança i del nostre amor, la nostra llibertat no ha quedat encara suficientment transformada com per imaginar, cada cop amb menys violència i amb més naturalitat, el que és "possible", encara que dur i difícil. Sense aquesta imaginació, difícilment la nostra acció en la vida i en el món realitzarà, pel camí del discerniment, allò que l'oració contemplativa ha gravat en nosaltres. O dit en l'ordre contrari: sense aquesta imaginació, difícilment els "ulls nous", que s'han anat formant al llarg de la nostra contemplació, descobriran a la vida i en el món aquells llocs i aquelles oportunitats que deixen entreveure a través d'elles "el que és possible".

Consciència de missió

La llibertat, entesa segons l'Evangeli, viu de l'obediència de l'escolta atenta. En règim d'esperança, la llibertat es realitza en l'obediència a la promesa esperada, no vivint del compliment de cap llei, sinó de la resurrecció de Jesús. Es a dir, allò que ens fa justos ja no és el compliment d'aquesta o aquella llei, sinó la fe viva en el Senyor mort i ressuscitat. Es tracta d'una consciència que ja no viu del deure, sinó de l'esperança, d'una esperança exercida, de la missió. Aquesta consciència de missió viu de la realització de l'esperança en la promesa. Ens mobilitzem perquè ens deixem portar pel poder de l'Esperit, que ha segellat els nostres cors amb l'esperança de la realització de la promesa de Déu. Ja que aquesta consciència procedeix no del present, sinó de la realització futura de la promesa, ens obre vers la seva futura realització.

Mentre la consciència del deure brolla de la diferència entre el que som i el que hauríem de ser i, així, ens va progressivament individualitzant i àdhuc separant els uns dels altres, la consciència de la missió viu de la distància que hi ha entre cada un de nosaltres i tots els altres i de la distància que hi ha entre els altres i el futur comú a tots: la justícia, la pau, la llibertat; en una paraula, la reconciliació entre tots.

Ara bé, la consciència de missió no pot viure sense desxifrar signes anticipadors del Regne de la pau. S'alimenta i es va concretant a mesura que anem copsant -per un rastreig permanent- els indicis que ja ara ens parlen del futur possible, gràcies a la mort i resurrecció de Jesús. Rastreig possible perquè és possible trobar tals signes, malgrat que aparentment sembli el contrari. No és fàcil, no és tan fàcil com creiem, però és possible, perquè -com dèiem en pàgines anteriors- vivim sota el poder tendencial de la resurrecció de Jesús. Perquè en el fons de tota la creació i de nosaltres mateixos hi ha l'empremta d'aquell esdeveniment, i aquesta empremta no és altra que una tendència, un dinamisme que ens fa esperar que la mort -i totes les seves fragmentàries anticipacions- no té l'última paraula, ni en la nostra vida ni en la vida del món.

Tot això té unes repercussions pràctiques enormes, tant en el pla comunitari, com en el polític, com en el còsmic. Una llibertat en l'esperança és una llibertat oberta a la novetat, una llibertat no tan egocèntrica com la nostra: més atenta a la justícia social, als problemes de la comunitat humana, a les qüestions que l'ús dels béns del món ens planteja a tots. És una llibertat "per a" la reconciliació.

Per exemple: entenem la llibertat més com la capacitat de crear comunió que com la capacitat d'elegir individualment el que més ens convé? ens adonem que l'ús lliure, individualment decidit, de les coses que són a la nostra disposició poden repercutir en detriment de l'ecologia del món i de la justícia entre els homes? és que tal vegada no hem fet l'experiència del fet que les nostres decisions lliures tenen moltes vegades efectes negatius en els altres? hem estat capaços de deixar que les nostres decisions lliures siguin determinades per la desesperança dels altres? no hem tancat tal vegada el nostre món al dels altres en moltes ocasions per poder exercir la nostra llibertat de tal manera que no se'ns facin presents els efectes negatius que puguin tenir sobre els altres? Breument: una cosa és exercir la llibertat en règim de total autonomia i una altra és exercir-la en aquell règim d'esperança que no pot desvincular-se dels altres.

L'oració contemplativa ens ha anat impregnant a poc a poc del "record" que va deixar en els primers cristians Aquell que visqué inigualablement "en règim d'esperança". L'oració de discerniment no és altra cosa que un exercici pràctic d'esperances, que susciten signes efectius d'esperança.

A pesar de la mort

La llibertat en règim d'esperança és, doncs, llibertat "a pesar de la mort" i de totes les seves anticipacions durant la vida, i és, encara, una llibertat que viu del desig de "molt més". Les

dues expressions no són altra cosa que l'anvers i el revers de la mateixa realitat: ambdues són llibertat en règim d'esperança.

Què significa llibertat "a pesar de"? És aquella que viu afrontant un horitzó que no pot superar. Hi ha una separació infranquejable entre l'esperança i la mort, la mateixa que separa Jesús de Natzaret, que al llarg de la seva vida camina cap a la mort, i el Crist ressuscitat, que, amb la presència del seu Esperit, va transformant el nostre itinerari en el món, va envigorint la nostra esperança i va inspirant les nostres decisions lliures. És veritat que entre Jesús de Natzaret i el Senyor ressuscitat hi ha una identitat, però també és veritat que entre el món en què vivim i el Regne de Déu hi ha una certa continuïtat. En un cas la identitat és copsada pels "ulls de la fe" i, en l'altre, aquella "certa continuïtat" solament és captada per l'esperança. Copsem el significat de la creu de Jesús i la duresa del seu seguiment des de la seva resurrecció, copsem el que serà el Regne de Déu des dels signes que d'aquest Regne se'ns fan presents enmig de l'ambigüïtat de la vida i del món.

La nostra esperança cristiana porta el signe de la discontinuïtat entre tot el que condueix a la mort i tot allò que la nega. És una esperança que és la viva contradicció de tot allò que viu en nosaltres sota el signe de la mort; és per això que contradiu la realitat actual, encara que no la jutgi negativament. El Regne de Déu -allò que esperem- ja viu en nosaltres, però velat, embolcallat amb els signes de la mort: egoisme, injúria, feblesa, por, impotència, injustícia, ambigüïtat, malaltia, desgràcia, marginació... Realitats que són -com dèiem abans- anticipacions històriques, personals i socials, del que és la mort total i definitiva. Si la relació entre la creu i la resurrecció de Jesús pertany a l'ordre del que és inesperat i paradoxal (i no a l'ordre de la lògica dels nostres desitjos, de les nostres projeccions, dels nostres anhels), la llibertat en règim d'esperança és quelcom radical: llibertat de "desxifrar" els signes de resurrecció que s'amaguen en la nostra vida i en la dels altres sota l'aparença de la mort. És la llibertat de "posar", d'oferir els signes que obren la vida dels altres i la nostra a la realitat del Regne. És una llibertat que s'enfronta amb tot el que la desmenteix, amb les morts "metafòriques" que inunden la vida d'aquells que no viuen ni poden viure en règim d'esperança.

Viure d'un excés de vida

Tot això que anem dient pot semblar, si més no a alguns lectors, excessivament dramàtic. El repte de la mort, viscut cristianament, té, tanmateix, una contrapartida: un impuls de vida, la presència d'un creixement. Ja ho deia Sant Pau: la llibertat en règim d'esperança no viu de l'"equivalència" (tant et dono, tant em deus; he sofert tant, em mereixo tant; lluito tant, he d'aconseguir tant), sinó que viu de la sobreabundància (Rm. 5, 12-30). Per tant hi ha "quelcom sobrant"; hi ha "un excés". Aquest excés dona peu tant al que la nostra raó anomena bogeria de la creu, com al que la nostra esperança anomena saviesa de la resurrecció. Que doni peu a una cosa o a l'altra depèn de la nostra llibertat, depèn, en definitiva, de si ens hem deixat penetrar (oració contemplativa) per aquella "misteriosa figura de la nova llibertat" (Jesús) i de si anem actuant discernidament conforme a ella.

Quan vivim en règim d'esperança, ens deixem inspirar per aquest "excés", vivim aquella forma de vida que, com que no espera res a canvi, es fa capaç d'esperar allò que pot inundar-la i sobrepassar-la gratuïtament, vivim aquella forma de vida motivada no pel propi creixement, sinó pel dels altres; vivim aquella forma de vida que, per desenvolupar-se en el règim d'esperança, que neix de la resurrecció de Jesús, és una història "crucificada". Cal que aquesta forma de vida es reflecteixi en la victòria de cada dia sobre el treball i sobre l'oci; en la vida personal, en la vida social, etc. Ser lliure en règim d'esperança significa anar aprenent a "trobar-se i sentir-se a casa" vivint d'aquesta manera, anar aprenent a viure de la sobreabundància rebuda, alliberant cada dia amb més naturalitat la sobreabundància viscuda. El fet que la nostra llibertat en règim d'esperança sigui una llibertat "a pesar de" ens manté alerta davant les morts "metafòriques". En la mesura que afrontem crucificadament aquestes morts des de la nostra llibertat en règim d'esperança, en la mateixa mesura anem experimentant l'altra cara d'aquesta llibertat: aquell joiós "molt més" que prové de l'aspiració inacabable de l'Esperit, que alena tota la creació, a pesar d'expressar-se en "gemecs".

Tot això és el que posem en joc (sense haver-ho merescut) quan vivim la nostra vida pasqualment, quan posem aquells signes que revelen l'esperança soterrada en el cor dels homes, quan en la vida ens deixem portar, a través del discerniment, per la "nova llibertat" que s'ha anat formant en nosaltres de resultes d'haver estat transformats -en l'oració contemplativa- per la "misteriosa figura històrica", Jesús, reveladora de l'Absoluta Llibertat.

- L'oració té el seu lloc als començaments de la nostra acció: com a acció de gràcies per allò que ens disposem a fer.

- L'oració té el seu lloc al centre de la nostra acció: com a invocació per aconseguir allò que el Senyor espera que fem.

- L'oració té el seu lloc als límits de les nostres possibilitats, com a súplica dirigida a les possibilitats de Déu.

- L'oració té el seu lloc al terme de la nostra acció, com a recerca de benedicció davant la impossibilitat de disposar de l'èxit o de les conseqüències de la nostra acció.

- L'oració té el seu lloc en l'experiència de fracàs, com a recerca de perdó i d'aquella força que prové de l'acció misericordiosa de Déu.

- L'oració té el seu lloc en l'experiència d'èxit, com a gratitud que impedeix l'autosuficiència i fa possible el goig sense temor.

"Estigueu sempre contents, pregueu sense parar, doneu gràcies en tota ocasió; que això és el que Déu vol de vosaltres" (I Tes 5,16-18).